

УДК 528.941:37.011

Ілляшенко І. О.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

СУЧАСНИЙ СТАН ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ МІСТА КИЄВА: ДИНАМІКА РОЗВИТКУ

Анотація. В статті розглянуто аспекти розвитку шкільної освіти в м. Києві. Проаналізовано сучасний стан забезпеченості загальноосвітніми навчальними закладами. Показано динаміку кількості учнів та педагогічних працівників у школах. Основну увагу приділено розподілу загальноосвітніх навчальних закладів в районах столиці, їх типізації та кількості учнів в них.

Ключові слова. Загальноосвітній навчальний заклад, карта, середня загальноосвітня школа, спеціалізована школа, ліцей, гімназія, школа-дитячий садок, школа-інтернат, вечірня школа.

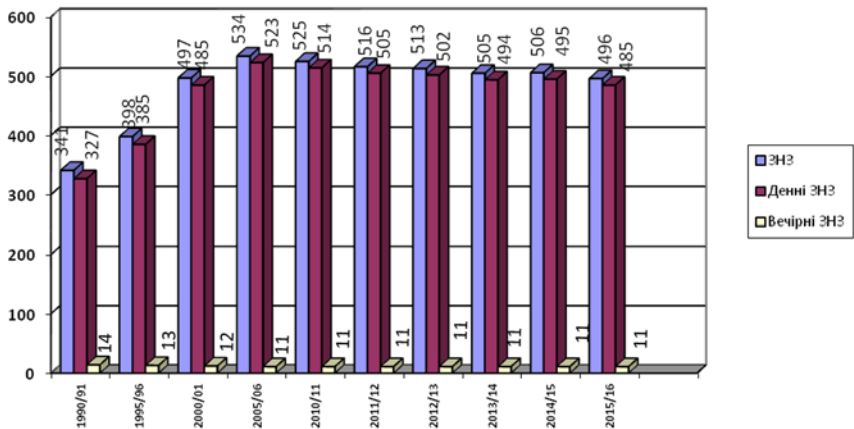
Загальна суть проблеми. Нині м. Київ за кількістю учнів поступово набуває позитивної динаміки. Постає питання відповідності даній тенденції кількості педагогічного персоналу, забезпеченості загальноосвітніми навчальними закладами, можливістю вибору типу навчального закладу та його форми власності. Розглянуто питання відповідності кількості

загальноосвітніх закладів у районі до кількості учнів в ньому.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні та практичні питання розвитку загальноосвітніх середніх закладів представлені в працях багатьох учених географів, економістів, педагогів та соціологів, зокрема, Любіцевої О., Мельничук Т., Немець Л., Олійника Я., Руденко Л., Шабля О. та інших.

Формулювання мети статті. Вивчення територіальної організації та сучасного стану загальноосвітніх навчальних закладів міста Києва.

Виклад основного матеріалу. Загальноосвітніх навчальних закладів у столиці на 2014-2015 рр. налічувалося 506 одиниць (у 2016 р. – 496). Кількість денних загальноосвітніх закладів зменшується (рис. 1).

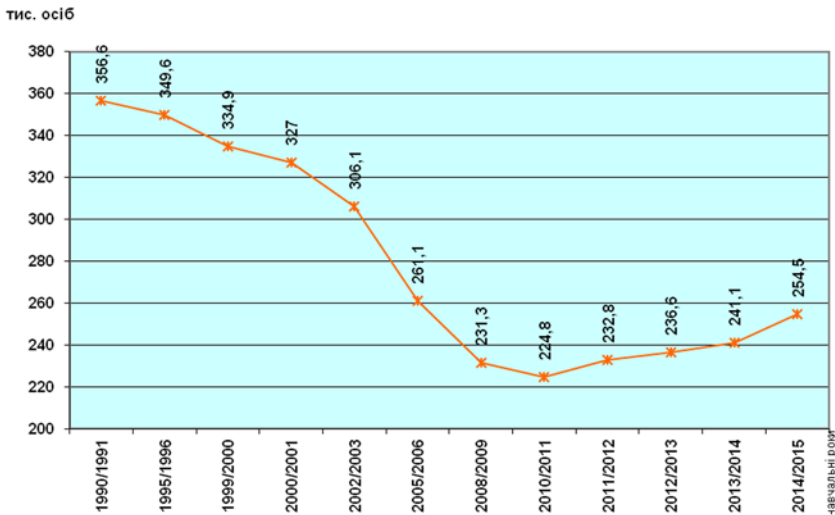

Рис. 1. Кількість загальноосвітніх навчальних закладів м. Києва (1990-2015 рр.)

По районам столиці кількість денних загальноосвітніх закладів розподілилася наступним чином: Голосіївський – 46 закладів, у яких навчається 20,2 тис. учнів; Дарницький – 44 заклади, 37,5 тис. учнів; Деснянський – 57 закладів, 32,6 тис. учнів; Дніпровський – 59 закладів, 31,6 тис. учнів; Оболонський – 53 заклади, 28,1 тис. учнів; Печерський – 28 закладів, 14,8 тис. учнів; Подільський – 37 закладів, 20,5 тис. учнів; Святошинський – 51 заклад, 30,5 тис. учнів; Солом'янський – 60 закладів, 25,3 тис. учнів; Шевченківський – 50 закладів, 21,9 тис. учнів.

Як видно з наведеної статистичної інформації найбільше денних загальноосвітніх закладів було в Солом'янському районі (60), при чому найбільша кількість учнів навчалася у Дарницькому районі (37,5 тис.).

Кількість учнів, які навчалися в загальноосвітніх закладах зменшувалася з 1990/1991 по 2010/2011 навчальні роки, а вже з 2010/2011 почала поступово збільшуватися (рис. 2).

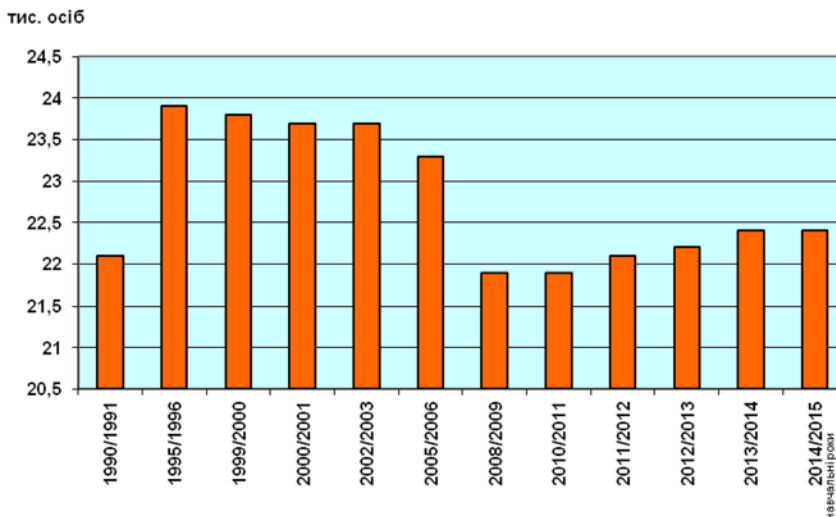

Рис. 2. Кількість учнів у загальноосвітніх навчальних закладах м. Києва

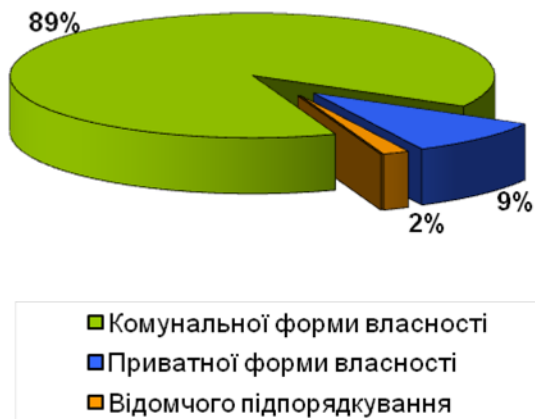
Майже подібна динаміка і з педагогічними працівниками, якщо не брати до уваги 1990/1991 рік, коли вчителів було майже стільки як і в 2011/2012 навчальному році. Найменша кількість педагогічних працівників за даний період була в 2008/2009 навчальному році. З 2011/2012 навчального року кількість учителів збільшується, на 2014/2015 рік становила 22,4 тис. працівників (рис. 3).

За формою власності загальноосвітні навчальні заклади поділилися наступним чином: 89% комунальні, 9% – приватні, 2% – відомчі (рис. 4).

В «Повісті временних літ» під 988 записано, що Володимир Святославич почав брати участь у «нарочитыя чади», тобто у представників феодальної верхівки, дітей і віддавати їх в «ученье

Рис. 3. Кількість педагогічних працівників у загальноосвітніх навчальних закладах м. Києва

Рис. 4. Частка загальноосвітніх навчальних закладів за формами власності

книжное». Дослідники вважають це свідченням про відкриття і Києві першої школи. Є відомості і про те, що княгиня Анна (Янка) Всеволодівна (онука князя Ярослава) заснувала в Андріївському монастирі жіночу школу, першу в Києві і на Русі. Після татаро-

монгольської навали шкільна освіта в Києві занепадала. В історичних джерелах трапляються відомості про існування в 15 столітті школи в Михайлівському Золотоверхому монастирі. Є згадка про католицьку школу, яка протистояла школам православним. У 1615 р. заснували київську Братську школу. Діяли також школи при Софіївському, Печерському, Михайлівському та інших монастирях. Дітей навчали читати, лічити і співати в церковному хорі. В 1631 р. відкрилася Лаврська школа, яка в 1632 р. була об'єднана з Братською і дістала назву Києво-Могилянської колегії. В II половині 17 століття при церквах було організовано початкові загальноосвітні школи, в яких навчалися діти заможних міщан, козаків і духовництва, у 18 столітті – парафіяльні платні школи. У 1789 р. в Києві відкрито Головне народне училище. В 1809 р. засноване перше чоловіче і жіноче парафіяльні училища. У 1835 р. в місті діяли повітове училище, 4 початкові школи, 5 приватних пансіонів для хлопців і 4 – для дівчат. Всього в них навчалось 508 дітей. У 1809 р. на базі Головного народного училища було створено Першу гімназію. З 1832 р. Київ став центром Київського учбового округу.

Так як вказані вище учбові заклади по тим чи іншим причинам не функціонують як учбові, або взагалі не збереглися, то на сьогоднішній день за звання найстарішої школи «змагаються» два навчальні заклади – лицей №100 «Поділ» та Печерська гімназія №75. Один з них розміщений в приміщенні, яке побудоване в кінці 18 століття, але як навчальний заклад почав своє існування пізніше; інший – навпаки, побудований пізніше, але почав своє функціонування як навчальний заклад раніше.

На вулиці Покровській 4, де зараз знаходиться лицей, у 1799-1801 роках архітектором О. Елдізіним був побудований Контрактний будинок, який призначався для укладання різних торговельних та майнових контрактів після переведення за наказом імператора Павла I контрактного ярмарку із міста Дубно до Києва. Спочатку будинок був двоповерховий: 1-й поверх – цегляний, а 2-й – дерев'яний. Під час пожежі 1811 року другий поверх згорів. Згодом, у 1819 р., будинок був відновлений за проектом архітектора А.І. Меленського, і сюди була переведена реміснича управа магістратських цехів.

У 1859 р. в Києві з дозволу Імператриці Марії з'являється Києво-Фундуклеєвська гімназія для «приходящих девиц».

Після 1917 року гімназію спочатку реформували в трудову школу № 19, а згодом – в середню школу № 100

В 1994 році розпорядженням Подільської районної державної адміністрації в м.Києві середню школу № 100 було реорганізовано у Ліцей № 100 „Поділ».

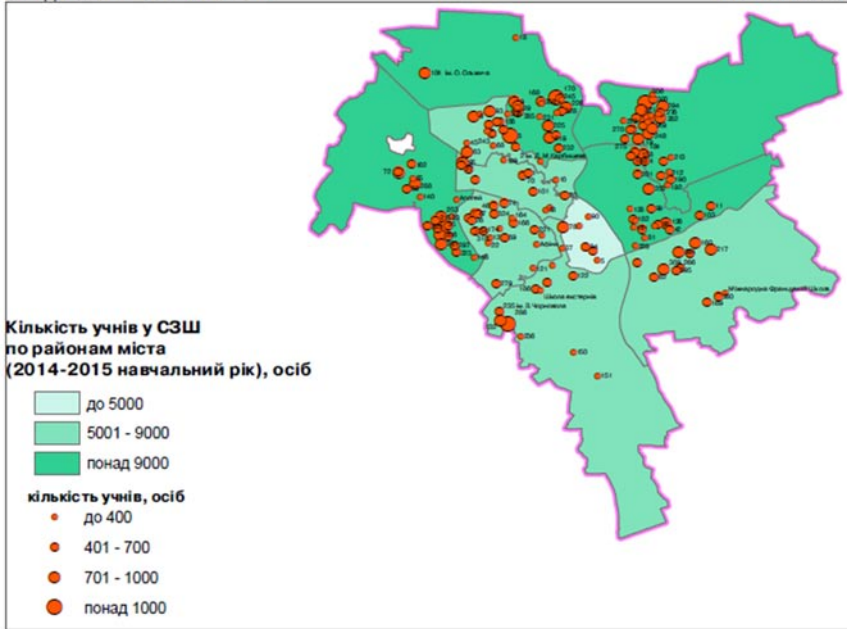
Два століття тому, 1809 року, в Бутишовому провулку дерев'яний одноповерховий будинок потопав у буянні квітучого садка. То було Києво-Печерське приходське училище, що утворилось із нижніх класів Київського народного чоловічого училища.

Так починається історія середньої загальної школи № 75. З 1850 року це було одноповерхове (зараз їх три, другий поверх добудували у 1901 році) однокласне народне училище. У 1894 році воно стало двокласним.

У 1917 році заклад став школою прапорщиків, а через рік – трудова школа. 1922 року школа стала інтернатом для учительських дітей. З 1928 по 1930 роки інтернат перетворився у лікбез. Також школа встигла побувати інститутом благородних дівиць, стайнею та, навіть, шпиталем у роки війни (тоді вже було два поверхи). Врешті-решт у 1934 році – це загальноосвітня школа. Після прийняття незалежності 24 серпня 1991 року школа стала називатись середньою школою № 75. З 2005 року вона стала спеціалізованою школою з поглибленим вивченням української мови. Після відзначення двохсотріччя школі надали статус гімназії, і вона тепер має назву Печерська гімназія №75. У наш час, це навчальний заклад I-III рівня акредитації.

Шкільний фонд Києва на 85% – це будівлі, збудовані в радянський період (переважна більшість – у 60–90-ті рр.). Близько 10% становлять будівлі, побудовані до 1917 р. (зосереджені вони в основному у центральному районі Києва). Менше ніж 5% залишається на сучасні шкільні будівлі, збудовані при незалежній Україні.

Аналізуючи територіальний розподіл середніх загальноосвітніх шкіл, створено карту «Середні загальноосвітні школи», на яку нанесено 171 навчальний заклад, 12 з яких розташовані в Голосіївському районі (одна з них «Школа екстернів»), 11 – в Дарницькому, 26 – в Деснянському, 22 – в Дніпровському, 24 – в Оболонському, 6 – в Печерському, 15 – в Подільському, 21 – в Святошинському, 21 – в Солом'янському і 13 – в Шевченківському

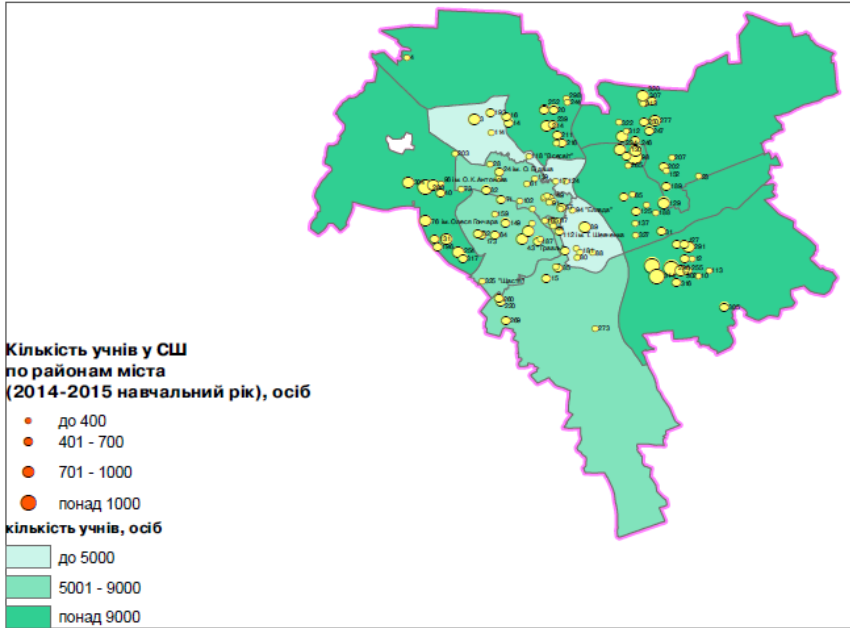

Рис. 5. Територіальний розподіл середніх загальноосвітніх шкіл м. Києва

районах. В середніх загальноосвітніх школах у 2014/15 навчальному році навчалася близько 90 тис. учнів. Найбільша кількість учнів навчалася у Деснянському районі (близько 14 тис.), найменша – у Голосіївському (трохи більше 5 тис.) (рис. 5).

Аналізуючи територіальний розподіл спеціалізованих шкіл, створено карту «Спеціалізовані школи», на яку нанесено 127 навчальних закладів, 14 з яких розташовані в Голосіївському районі, 15 – в Дарницькому, 16 – в Деснянському, 15 – в Дніпровському, 13 – в Оболонському, 8 – в Печерському, 6 – в Подільському, 12 – в Святошинському, 11 – в Солом'янському і 17 – в Шевченківському районах. В спеціалізованих школах у 2014/15 навчальному році навчалася близько 85 тис. учнів. Найбільша кількість учнів навчалася у Дарницькому районі (понад 12,5 тис.), найменша – у Дніпровському (трохи більше 2,5 тис.) (рис.6).

Аналізуючи територіальний розподіл ліцеїв, створено карту «Ліцеї», на яку нанесено 44 навчальні заклади, 6 з яких розташовані в Голосіївському районі, 3 – в Дарницькому, 2 – в Деснянському, 4

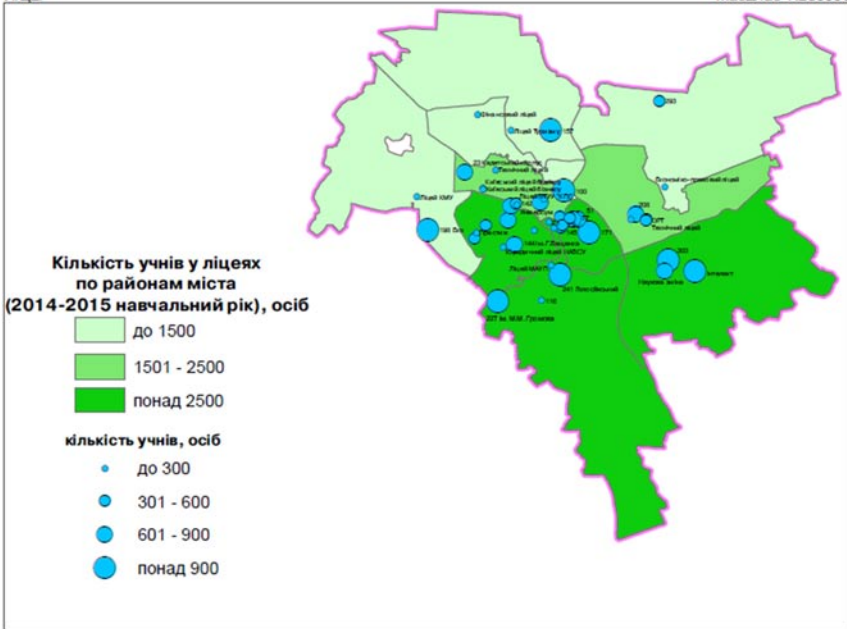
Рис. 6. Територіальний розподіл спеціалізованих шкіл м. Києва

– в Дніпровському, 2 – в Оболонському, 6 – в Печерському, 2 – в Подільському, 2 – в Святошинському, 9 – в Солом'янському і 8 – в Шевченківському районах. В ліцях у 2014/15 навчальному році навчалася близько 22 тис. учнів. Найбільша кількість учнів навчалася у Солом'янському районі (близько 4 тис.), найменша – у Деснянському (близько 0,8 тис.) (рис. 7).

Аналізуючи територіальний розподіл гімназій, створено карту «Гімназії», на яку нанесено 62 навчальні заклади, 3 з яких розташовані в Голосіївському районі, 11 – в Дарницькому, 7 – в Деснянському, 6 – в Дніпровському, 5 – в Оболонському, 7 – в Печерському, 5 – в Подільському, 6 – в Святошинському, 6 – в Солом'янському і 6 – в Шевченківському районах. В гімназіях у 2014/15 навчальному році навчалася понад 36 тис. учнів. Найбільша кількість учнів навчалася у Дарницькому районі (понад 12,5 тис.), найменша – в Оболонському (близько 1,8 тис.) (рис. 8).

Аналізуючи територіальний розподіл вечірніх шкіл, шкіл-дитячих садків та дитячих будинків створено карту «Вечірні

Рис. 7. Територіальний розподіл ліцеїв м. Києва

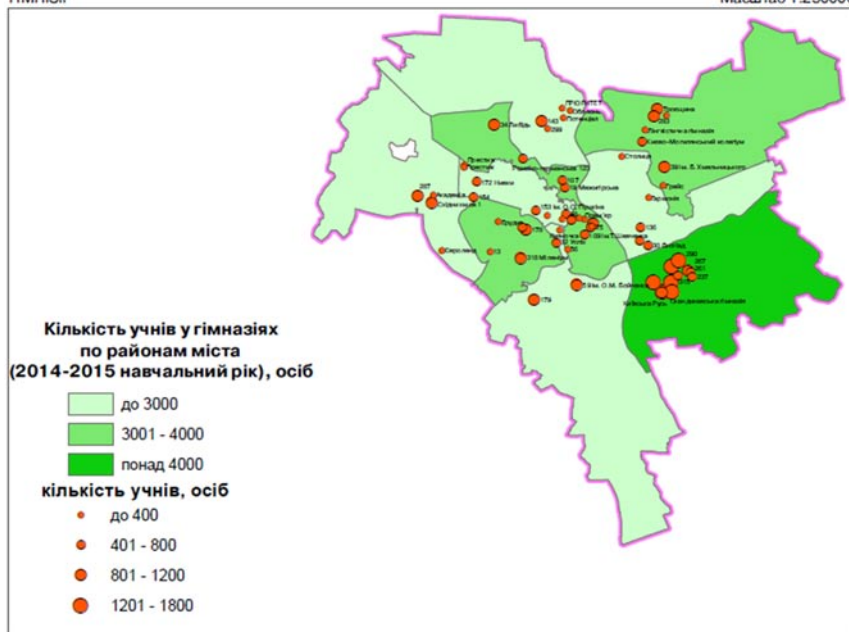
школи. Школи-дитячі садки. Дитячі будинки», на яку нанесено 33 навчальні заклади, з яких (рис. 9):

11 вечірніх шкіл: 1 – в Деснянському, 1 – в Дніпровському, 1 – в Печерському, 2 – в Подільському, 1 – в Святошинському, 2 – в Солом'янському і 3 – в Шевченківському районах;

20 шкіл-дитячих садків: 1 – в Голосіївському районі 1 – в Деснянському, 5 – в Дніпровському, 2 – в Оболонському, 1 – в Святошинському, 7 – в Солом'янському і 3 – в Шевченківському районах;

2 дитячих будинки: 1 – в Подільському, 1 – в Шевченківському районах. Аналізуючи територіальний розподіл навчально-виховних комплексів та шкіл-інтернатів, створено карту «Навчально-виховні комплекси. Школи-інтернати», на яку нанесено 55 навчальні заклади, з яких (рис. 10):

29 навчально-виховні комплекси: 4 – в Голосіївському районі, 3 – в Дарницькому, 1 – в Деснянському, 7 – в Дніпровському, 2 – в Оболонському, 9 – в Святошинському, 1 – в Солом'янському і 2 – в Шевченківському районах;

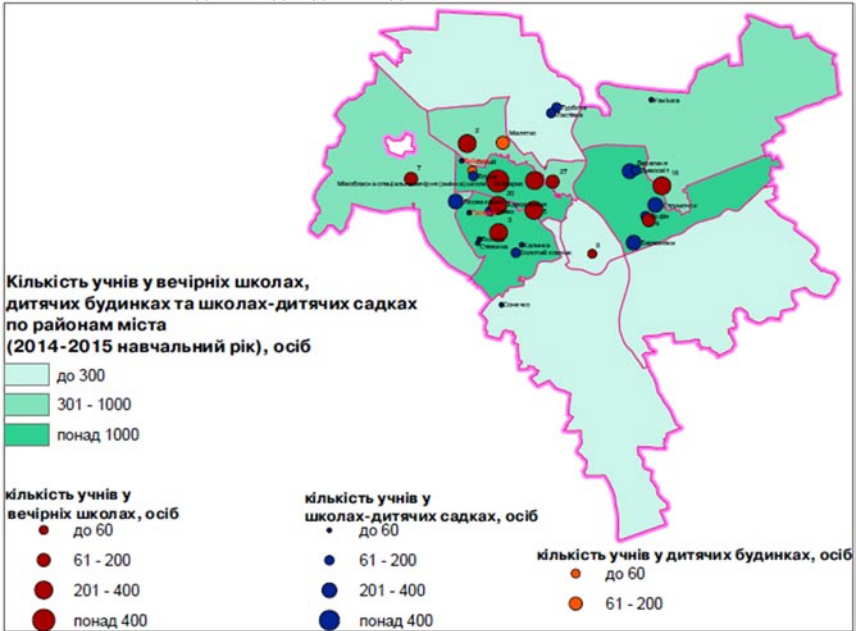

Рис. 8. Територіальний розподіл гімназій м. Києва

26 шкіл-інтернатів: 4 – в Голосіївському районі, 3 – в Дніпровському, 3 – в Оболонському, 9 – в Подільському, 2 – в Святошинському, 3 – в Солом'янському і 2 – в Шевченківському районах.

На кожній створеній карті пунсони мають різний розмір, який відповідає кількості учнів, що навчаються у певному загальноосвітньому навчальному закладі.

Висновки. В цілому в м. Києві не має проблем забезпеченості загальноосвітніми навчальними закладами. В кожному районі представлені різні типи закладів та різної форми власності, що і відображено на картах, присвячених загальноосвітній тематиці. Деякі школи вимушені були ввести графік навчання в дві зміни, так як кількість учбових класів не відповідає кількості учнів. Після стрімкого зниження кількості учнів в школах, останні роки спостерігається тенденція збільшення як кількості учнів, так і кількості класів. Відповідно, кількість педагогічних працівників також зростає.

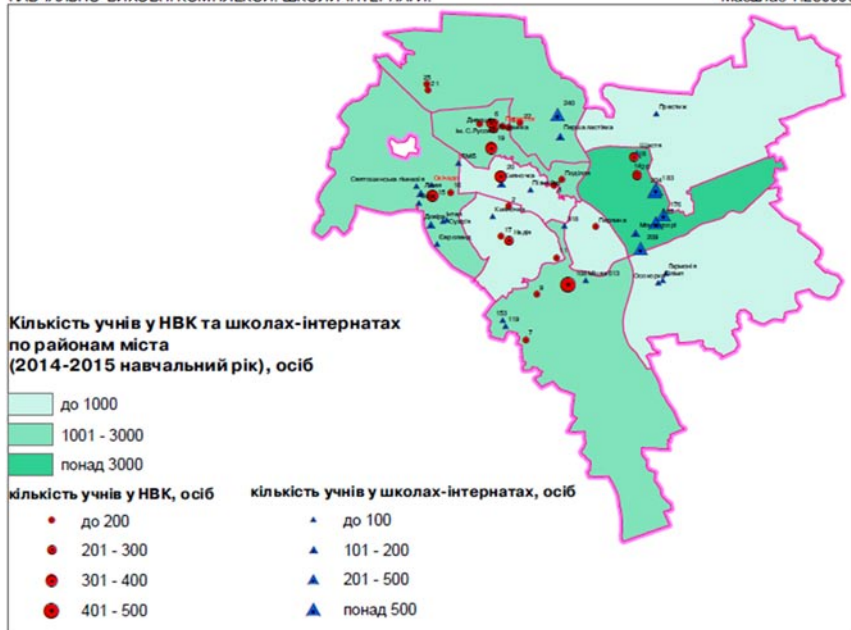

Рис. 9. Територіальний розподіл вечірніх шкіл, шкіл-дитячих садків та дитячих будинків м. Києва

Рецензент – доктор географічних наук, професор С. Ю. Бортник

Література:

1. Освітня карта Києва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita-map-school.monitoring.in.ua/>
2. Ліцей №100 «Поділ» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.podil100.com>.
3. Київська спеціалізована школа № 75 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.school75.kiev.ua.
4. Розумний С. В. Проблеми реконструкції будівель шкіл у м. Києві [Електронний ресурс]. – С. В. Розумний. – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/21423/1/22-Rozumnyu-132-136.pdf>.

Рис. 10. Територіальний розподіл навчально-виховних комплексів та шкіл-інтернатів м. Києва

И. О. Ильяшенко

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ ГОРОДА КИЕВА: ДИНАМИКА РАЗВИТИЯ

В статье рассмотрены аспекты развития школьного образования в г. Киеве. Проанализировано современное состояние обеспеченности общеобразовательными учебными заведениями. Показана динамика количества учащихся и педагогов в школах. Основное внимание уделено распределению учебных заведений в районах столицы, их типизации и количества учеников в них.

Ключевые слова: Общеобразовательное учебное заведение, карта, средняя общеобразовательная школа, специализированная школа, лицей, гимназия, школа-детский сад, школа-интернат, вечерняя школа.

I. Illiashenko

MODERN STATE OF SECONDARY SCHOOLS OF KYIV CITY: A DEVELOPMENT DYNAMIC

The article discusses aspects of school education in Kiev. The current state of security of general educational institutions. The dynamics of the number of students and teachers in schools. The focus is on the distribution of educational institutions in the areas of capital, their typing, and the number of students in them.

Keywords: General educational establishments, map, secondary school, special school, a lyceum, a gymnasium, a school-kindergarten, a boarding school, night school.

Надійшла до редакції 25 жовтня 2016 р.